

ارک نصیر شاہین

وفاتی
حکومت
وانگ
وزارت
نصابی
پسر
گنگ
گوں

طوری

بوجی ایدی کوئٹہ

طراز

تحریر

نصیر شاہین

گندو چارکنوٹ

آغا میر نصیر خان : عزیز محمد بگی
حاجی عبدالقیوم بلوچ : انور ساجدی

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

کلیں حق پہ بلوچی اکیڈمی کوٹہ

بلوچی اکیڈمی کوٹہ	چھاپ کنوخ
قلات پرنٹنگ پریس۔ کوٹہ	چھاپ جاہ
۱۹۸۲ء	سری وار
یک ہزار	لیکڑ
۲ روپے	بہا
محمد عارف	کتابت

ڈرامہ

دگنیا ۽ ہر شے وقت تہا یک عہد تاریخ ۽ — داریت بنی آدم
 فی آدم ۽ زندہ دگنیا ۽ جند چو قوم و ملکان و ر۽ وقت تہا یک
 تاریخ دارت - زندشہ وشی وگم ۽ جوڑ انت - وشی وگم زندہ
 ملی این بہر انت - بنی آدم ۽ پ وقت آسورگی پ وقت مشکولی و
 بہت تیری ۽ وڑ وڑین شے وکار کرتہ ڈرامہ لیب ۽ ولیب اگن یک
 بگا مشکولی و ساعت تیری کہ دومی نیمکا ایشی ۽ تہا پ انسان ۽ راہ
 بری و ہم پچی ۽ کلہو و سبک دی مان انت -

بلوچا ڈرامہ آئی سرء چم شانک ڈیگا پیش اے جہ المی انت
 کہ چہ ۽ وانک ڈرامہ ۽ جند ۽ ہارو ۽ بہ بیت ، انچشیں کہ
 ما اے جہر پ شتا ودی کرت کہ ہر شے یک تاریخ ۽ داریت
 بے ہم ڈرامہ دی تاریخ ۽ داریت بیگج ۽ مالے جہر ۽ سرء
 چارو بیمار کنان کہ ڈرامہ چہ ہم کارمرز کنگ بوت و ایشی بن

ہڈ چون انت - بلوچی ۽ تہا ڈرامیانی رنگ شہ اردو ۽ آہستہ۔
 ڈرامہ ۽ تاریخ باز کہن انت - ڈرامہ ۽ ہنریونانی لہز ۽ زبان
 زبان باز قدیمیں زبان ۽ - یونانی زبان ۽ ڈرامہ ۽ معنی کارہ
 کنگ و پیش دارگ انت - یازند ۽ اصلین کارانی رنگانی
 پیش دارگ - زند ۽ یک پہناتے ۽ ہے رنگا پیش دارگ
 کہ چرائی مردم ۽ را اے پہناتے بدی و جوانی دیما آرگ بہ
 بنت - شہ یک قوم ۽ تہا بے راہیں کردارانی شون دنیگ۔
 گندو چار وسیل و سواد انسان ۽ بھنی لوٹ و گذرے
 پہ انسان ۽ بے دل ۽ ہب ۽ پورا کنگ ۽ اللہ تبارک
 و تعالیٰ ۽ ڈوڑوٹین سیل و ندارگ جوڑ کرتگ انت۔
 کہ کور جو و چگک درچک و کوہ و دوار سمین، گونش
 سرگوات گزندو گروک و دگہ بازین، قدرتی سیل و ندارمان
 ابید انسان ۽ پہ دتی طب ۽ دشی، شکولی و ساہت
 یرمی ۽ وت ہم دٹوٹین لیب و گوازی ٹہنتہ کہ تبیہ
 باسکوپ، نامک و ڈرامہ۔ ے دیما مضمون ڈرامہ ۽ انت پیشا

ڈرامہ ء ایک ء دوران روان - لمبوی زبان ء تھا ڈرامہ ء
 شہ اردو ء رنگ رنگ پے خاطر ء اول سر ء مالے جبر ء
 پٹ آن ء درکن کہ اردو زبان ء ڈرامہ ء تاریخ پے انت
 ایشی رسم چون کپت بے شہ اے بھین جبران پیش چی ء جبرما
 تہنا ڈرامہ ء جند ء باور ء کنان۔

ڈرامہ ء بنزیرمانی ء۔ ایشی مطلب ء معنی ماگوشگین تاکان درا
 کرتنگ - ڈرامہ یک یب ء ویب ء الی این بہر ایشی تہ
 ء قصہ انت بزبان (PIOT) ارسطو ء گشتن انت کہ (PLOT)
 ڈرامہ ء بن سری اصول انت - ڈرامہ ء دومی ء الی این
 بہر کارکنوک (Characters) انت۔ کارکنوک کہ بوتنت ء گروپل
 الی انت بزبان (Dialogue) ڈرامہ ء ہنچ بہر بہرنگ
 بیت -

۱۔ بنیاتی ندرنگ بزبان (EXPOSITION)

۲۔ قصہ ء شروعات بزبان (DEVELOPMENT or rising action)

۳۔ ڈرامہ ء بیک و بجگی بہر بزبان climax-or crises

۵۔ قصہ ء قزاقی بزاق FALLING action or unfolding action of a plot

ہر ڈرامائی یب یا قصہ شہ مان آئیگ (دو چیزانی میانجین)۔

بزان CONFLICT ء بیت۔ اے CONFLICT یا مان آقتن دو مردمانی میانجین
 ء بوت کنت، یک ڈل ویک مردے ء میانجین یا پورا مین
 معاشرہ ء یک بدی بیخ کنی ء میانجین ء بوت کنت ریا کہ
 جوانی و بدی ء میانجین ء۔ ہے جھپڑہ کہ آسہ کہ بیت ڈرامہ
 قصہ پہلو بیت و تمام بیت ڈرامہ ء بنیات پلاٹ و کردار بوت
 انت۔ بلے یک ڈرامہ ء کردار و پلاٹ آنی ہواری یک جبرے
 دل ء کیت کہ ڈرامائی کارنامہ ء کامیابی تن ء وخت ء بوت
 کنت تنکہ سازگارین جاور و ماحول، جادو بزاق میٹج و سین بزاق
 مذاک ء جہال دل ء مہ ایت۔ اے ہاچی انت کہ شہ ایشان
 یب یا ڈرامہ تان مخلوک ء سر بیت ہے وڈ ء کردارانی
 کار ء خاطر ء جاگہ ء جوڑ کنگ الی انت۔
 میٹج ڈرامہ ء یک الی این پکارے۔

ڈرامہ ۽ ہمز وڈرانت۔ اردو میٹج و ڈرامہ آنی دیما روگ و
 ڈولانی سرء ۽ چم شانگ دیگ ۽ وپ ما ڈرہانی قسم و ڈران
 اسے ڈول ۽ بہر کتان۔

۱۔ شیری یا منظوم ڈرامہ

۲۔ ملکوتی ڈرامہ

۳۔ طلسمی ڈرامہ

۴۔ مذہبی ڈرامہ

۵۔ تاریخی ڈرامہ

۶۔ دنیاوی ڈرامہ

۷۔ سیاسی ڈرامہ

۸۔ اصلاحی ڈرامہ

۹۔ تبلیغی ڈرامہ

۱۰۔ مشکولی بزان مزاجیہ ڈرامہ

۱۱۔ ترجمہ

۱۲۔ کسانکین ڈرامہ

۱۔ شیری ڈرامہ یا منظوم ڈرامہ | شیری ڈرامہ و درگت ء مارا وئی

کبین شیری داستان یا دکایت کہ نے ادب و بھن مڈی انت
اے بابت ء ما دیمتری تاکان جرکان اے دخت ء دیا
ڈرامہ ء کبیں تاریخ انت۔

شیری ڈرامہ آنی درگت ء پاری ڈرامیک کور ء پاسی آنی
زندہ تھا یک آشوب و آورتگ ات۔ حالانکہ یک رنگ
آت کہ پاری شر تھیٹر ء نام ء ہم نازانت انت
دیک روچ آہم آہت کہ پاری شپ و روچ ہے
ازم و تھا دست گٹ انت۔ آوان شر بمبئی بگتا
سورت ء وئی بے حساب تھیٹر و کپنی تالان کرتت۔
آپختیار، زواشرین ڈرامیک کلب فرام جی ہتا، نسران
جی وفارلس جار پرنیت کہ آشیری داستان مان ایشی
سرء نشان دار انت۔ اے وٹ ء پاری آن ایٹی بندت
گرت۔ رندتر ء اے رواج اردو زباں و تھا کہت اردو

۶ تہا منظوم ڈرامہ آنی تعداد باز انت دومی دور ۶
 ۷، فیصد ڈرامہ منظوم و باقی ۲۵ فیصد غیر منظوم انت
 بے اے ڈرامہ آنی مزین بہر ملکوئی انت۔

۱۔ ملکوئی ڈرامہ۔ پارسی الفسٹن ملکوئی ڈرامہ آنی ذمہ دور انت۔

کلب ۶ مالک و مستر کنور جی ناظر " اندر سبھا " گجراتی زبان ۶
 پیش کرت۔ راجہ اندر ۶ دربار ۶ وختیکہ رنگ پرنگین پران
 ارش کرت کہ تمام دربار ہبکہ و حیراں بوت۔ ایشی تہا گلغام
 ۶ کار ۶ را نردوان جی نوروز جی، پارک سبر پری ۶ کارا کرتنگ
 ات، اے ییب ۶ باز نام و توار کرت۔

منظوم ڈرامہ آنی مسترین بہر ملکوئی ڈرامہ چش کہ جن پری دیوانی
 قصہ آنی نذر انت۔ جن و پریانی کارانی کردار انسان انت۔ شہ
 جن و پریانی قصہ آن اے جبرے دلا کیت کہ مے جند ۶
 بلوچی گیدی قصہ آن مزین بہر ۶ ہم جن و پریانی انت۔
 بے تن ۶ جاہے کہ ڈرامہ آنی خبر انت اے رو ۶ بلوچی

پنج انت، اسے وہدء جبر ڈرامہائی وڈ و قسم آلم بودگء

انت۔ بے شہ شیری یا منظوم ڈرامہائی نامء مارا وتی گیری

شیری داستان گیر کائنیت۔ کین ما اسے تک چم شانک دیان

رندء ڈرامہائی قسم و وڈء دیا بران روان۔

پنچس کہ جبر درا انت مے ادب ء ڈرامہ آن شے

دگہ زبانان گونان زرتگ۔ ہندی زبان ء ڈرامہ ء را روپک

گشت روپک مطلب دی ہمیش انت کہ یک شہ ء

ہے رنگ وڈولاشون ڈیگ بہ بیت کہ اصل شہ وڈء

بہ بیت۔ رنگانی و گیگان گنگ ء مر ایت۔ لغتانی

تہا روپک ہما شیر و نظمان ء گشت کہ تہا پہ اٹکنگ

مر بنت۔ بلکہ اٹکنگ ء ہمراہی ء گنگ و چم ء ہم بیات

اگ ڈرامہ ء ہے مطلب ء نظم و شیر ء ہمراہی ء نشرء

ہوار کنگ بہ بیت ء ڈرامہ ء اصل مطلب شری ء وری

بیت، بے ادا یک دگہ جبر ء درکیت کہ ہما شیر یا نشر

کہ تہا پہ اٹکنگ ء بہ بنت ء آدان ما ڈرامہ گشت

کمان کہ تہ ؟ چش کہ ریڈیو ۽ ڈرامہ۔

اصلیں جبر ایش انت کہ ڈرامہ ۽ دو مسترین بہر بنت -
 ادلی بہر ہے وٹین شیر یا نظم کہ آن ماں ایشج ۽
 سرء نشان ڈیگ بنت دوی مہر ہا انت کہ آئی ایشج
 ۽ سرء ڈسگ سری بہرے پیدا کنگ ادب ۽ کاراں
 بے دوی بہر بزبان ایشج ۽ سرء نشان ڈیگ ازم، کب،
 کار یا فن و آرٹ ۽ ذمہ داری انت - تنا جا ہے کہ
 کہ ادب ۽ تعلق انت ادب دتی بہر ایک عہدے سماجی
 یا اخلاقی زندے پیرا دات و دتی فرض ۽ پیلو کنت - ادب
 ۽ راگوں اے جبر ۽ کار نیست کہ آرٹ یا فن
 تن کجام هد ۽ دتی پررض ۽ پیلو کنت یا نہ - سو باہواں
 کلیں ادبی کار کہ آن تہنا اشلنگ بنت و گندگ نہ بنت
 آنہانی تہا ڈرامہ ۽ پست است - اگن ما ڈرامہ ۽ بے تعریف ۽
 درست بلیکان تہ ما و دتی بلوچا ادب ۽ تہا کارنارین مزین
 شیریا ڈرامہ بے حساب ۽ گیر کانت چش کہ بیہرگ و

اشکنوکانی تا مین ہمدردی گون بہائی بہ بنت یا کہ اگن یک کردار
 سماج ۽ یک بد پعلیں ، بد رائیں مردے ۽ کار ۽ پکت کہ تہ
 ٹوکیں گندک د اشکنوکانی دلاپہ آئی نفرت د غصہ ۽ ہر
 ودی بہ بیت ۔ اے کار یا ذمہ داری کردارانی انت کہ آگوں
 وقی کاران چہ ڈول انصاف کنت ۔ اپنچیں کہ گوشگیں ۽ مہاکان ما
 ڈرامہ ۽ حصہ آن گیشینگ انت اد گشتگ ات کہ ڈرامہ ۽

آخری توامی بزبان (FALLING ACTION OR UNFOLDING ACTION OF PLOT)

بہر ۽ تہا پہ لس د جم ۽ یک جوانین سبق ۽ بہ بیت ۔ گندک
 د اشکنوک شہ ڈرامہ ۽ توامی ۽ ہمیرنگین نتیجہ د آسر ۽ درپکت
 کہ آ انسانی سماج ۽ گہتری د دیردگی ۽ پارا جوان بہ بی ہے
 سر بری پمیرا روشنی ۽ ماں مارا ادلی بلوچی ادب ۽ تہا
 ڈراماٹ گندگی انت ۔ کہنیں ادب ۽ ماں بازین شیرانی تہا
 کلیں سپت موجود انت ۔ شہ ہمیرنگین شیران رند لاشار ۽ جنگ
 شیر ، یبرگ د گراناز ، حل د مزار ۽ جنگ ، شیرین د درستین ، حالی د
 شہ مرید ۽ شیری داستان باز مشہور انت ۔ زن ماشہ اے

گماناز ، زند و لاشارانی جنگ و داستان ، حل و مزار ، شیرین
 داستان حانی شہ مزید وغیرہ جوانیں و شیرین ڈرامہ ، ہجرت
 و وقت ہفت و توصیف انت - شہرتیں ڈرامہ ہما انت کہ آئی
 قصہ شہر : بیت و قصہ و ہمراہی و کردار یک ہند بہنت
 اد کردار و عہدی ڈس و پارا بدینت - دوی جبرائیش انت
 کہ کردارانی گوں یک و دوی گپ و تران یا مکالمہ کہ ہے
 ڈک و ڈار و ذریعہ و آدانی پُرج و لبیس ، ہیل و عادت
 لبیس و ڈپل و دہج ہما عہد و کہ قصہ بیت : اگر قدیمی و کبنین قصہ
 لبیس و گپ و ٹوک و در زکین زمانگ و ڈر و
 بنت - اے ہفت خراب ترین ڈرامہ و انت ، سیمی توصیف
 شیرین ڈرامہ و ایش انت کہ کردارانی گپ و تران آدانی دلی
 لہڑ و جوڑگ چش کہ بہرہ محبت - دشمنی و نفرت ، زہرہ جوش ،
 سیال غم و غصہ وغیرہ - چہارنی جہر کہ یک کامیابین ڈرامہ و
 ذمہ زور انت ایش کہ آگن یک کردار و سماج و یک شیرین مرد
 کار پکنت و ظلم و زور آکیانی چیر و بہ بیت تہ گندوکانی یا

ہمیں داستان گچین کنان کہ کلان شہ شتر کجام داستان تان
 کجام حدء ڈرامہ و مہنی لوٹ و گذرانی سرء بربر کیت
 نی و جنگ و داستان ، شیر و شاعر و دق گلانی تہا میر چاکر
 میر گوہرام بیبرک سخی نوز بندگ و گوہر و کردارانی ہمیش داشتگ
 انت۔ اد ہے کردارانی گکاور بلوچانی بیل و عادت ، رسم و رواج
 قومی عزت ، سیان عفتہ و بھڑ مراد و نشان باز پر ہرانی
 دانگ۔

شاعر و دق شیر و تہا یک جاہ و چن نشان داتہ کہ
 یک رد ہے میر چاکر گردان و دق باد گہرے بکانی ینکاشتہ
 آئی دلیت کہ ڈاچی در زمان ردگ و انت و آہانی گردانی
 شیر شنزگا انت میر چاکر و شہ گوہر و جت کنت کہ اے ڈاچیان
 و ہے بیتہ۔ گوہر و جبر و را اینگر و آنکر ترینتہ و گوشتہ

ہراں گوہر آتکار سترے

تو ڈامنی بورینتگ آن

ڈاچی ہوانکا درنر خان

شیرپہ گڑھی آن شترغناں

میر چاکر عا را اے جبرء سرا یخین نہ ایت و آ گوہر عا
را جواب گردینیت۔

اے مے پتی جاہ بیگت

اے رستری ہندے نہ ان

ہراں گور آختہ رہرنے

رندان کتہ دت حرکتے

شہ ہے گالان میر چاکر ء ویر خیالی مزن ولی دذانتکاری
سہرا بیت کہ کہ آن ناحق عا دومی سپالانی سرء شکبہ
نہ بیت بلکہ گمان کنت کہ اے کار بیت مر بیت یک
رہرنے ء کار انت - یا رندان اے کار یا حرکت عا را
دت کرۃ - نین کہ میر چاکر اصلین جبرء را زانت کہ
لاشارء لشکرا گڈ تفت - گڈا اے دومی پج گام ء نہ زورت
کہ چوں کنگ بہ بیت یا چوں کنگ مر بیت - بلکہ راجی و تمنی
راہ و دستور ء سرء روت دوتی راج و اُس ء شہ

صلاح گیت - تان یک ، پیگ ء ہے بارواں شور و صلاح بیت
چش کہ شاعر کشیت -

زند ہمو لوٹھائٹ ،

سوران بند ء گردنا

داں ہیٹ شفا گھول جتا

دیما شاعر بیبرگ ء کردار ء نشان دنت کہ بیبرگ پہ چھیار مہر
ء سرا مرگ ء پہ تیارذات - آہنی ء صلاح داتہ کہ ایرنگین
معمولی این حالورے سرء راجانی تہا جنگ و چوب ء ضرورت
ذات ، آئی گشتہ کہ اے کار ء من دت کنان ادک
ردان - دزان ء رگراں و کاراں یا پہ ہیلہ د بمنزے دا
مہران گردینان یا بدلہ راش گران . میبرگ گشی کہ .

مانہ جنہوں لشکرا

گو ہرزہ ہران سرء

دزان کاران کپنان

دت گتینوں د ذلبتقا

ہران پہ عزانے گردن

بیمبرگ یک نہ ترس و بہادرین مردے بوتہ - پچی و گیشتریں ہرے
 و را بیمبرگ و صلاح و سوج دش آہنتت - بلے بنام چمی و
 ازاننیتن ہٹاک آں آہت و بیمبرگ و را ماں شکان و پیگوران
 بست کہ بیمبرگ لگورے شہ جنگ و چوب و ترسیت - لگوری
 شکان انچین سوچاکیں و ترندین جبرے کہ بلوچ کہ پہ شکان و دق
 سرا بریت و دگرے و برگ و تیار بیت - ہے ناگان این
 شکان و پیگوران یک ڈراماں رنگ گتنگ - بیمبرگ زہر و گتہ
 و پاد آہتہ کہ اگر رند مرگ باڈا نیت تہ من وی گوشا گومان
 نون شاعر مارا بیمبرگ و جنگ و بابت و ڈسیت کہ ہما مردم
 کہ ساعتے پیشتر جنگ و شہ من کنگ و ات نون دت جنگ و
 سرچار جوڑ بوتہ شاعر گشیت -

ڈیل مللاں پھراٹھی

بور منلاں سینگھاڑ

تیغ زہری این کبھر کھتی

دت بیتہ پھوڑانی سرا

بیایے تلی گٹھا گران

نوں رندو لاشار ۽ لشکر دیم پ دیم گوں یک و دگر ۽ مقاب

بنت .

توپان دمامہ ستغنت

میراں و بیبرگ پتغنت

محراب دبر کو بچ گز دین

جنید عالی سک سرین

رند جنگ بُرائینتہ - چاکر ایک ایکیا سر آنگہ و زحم ۽ کشتہ

ارشتاتہ - اے ادا نین جنگ ۽ یک ڈراماٹ رنگ ۽ زرتہ

سخی نود بندگ ۽ چم کہ پ چاکر ۽ سر ۽ کپیت - تہ آکران

۽ روت د چاکر ۽ پہ ہیلہ راضی کنت وقی مازن ۽ سوار

کنت د مازن ۽ را چابک جنت و شہ جنگ ۽ پڑ ۽ درکت

گوہرام ہرے جبر ۽ نود بندگ ۽ سر ۽ زہر گپیت کہ آئی جینا

چاکر ۽ شہ جنگ ۽ پڑ ۽ گشتہ و در کرتہ - اے روت نون

ہر دو میں مردمانی ہوگ گوشتدارگ و لائق انت . گوہرام گنشی۔

تمہ بیروے گھواڑ ناخستہ

زندے کہ لاشارے نوے

چاکر کیا مالا کتیں

دینیں تہ سولا ترور کتیں

سرچ کھڑی گدیں

سیوی یہ متا بھڑتیں

تمہ گوں سویشین ڈڈوا

ڈومبی تمہ سینگھارتا وتا

پگتے برات از چاکر

گیشتہ تھی پھیرین پھتا

پھلے دو میں بندے سندان

ولی شرادانی رشنت

بھی کوادانی سفنت

سخی نور بندگ گوہرام ء را ولدی ء دات و گنشی کہ

لوی مذی ءء دانشان

پٹانی شاعین گوانزفا

جنگے نہ دشیں ساعتا

روشے تھے پکر چاکرا

آن روش تھرایات نئے

دیوارغے رنج ءء سرا

گلی و بیود بیخ زمین

آخر بہان تنک بستیں

گوں بھانڈر پھونڈ لیٹواں

دانشاں امیری چاکرا

لاشار ءء لبجانی سرا

د تھءء دانگھو دف ءء ریز ءء دے

میر چاکر ءء نام ءء گے

کہنیں قدیمین زمانگ ءء بلوچی بیٹج ڈرامہانی رواج نہ بوتہ ارما

اگں اے رواج بہ بوتین اے داستان ءء ایٹج ڈ

شون ڈیگ بہ بوتین تہ کامباہن ڈرامہ ۽ گوندنیگ بوت۔
 ماجرہء مالوم ات ان ملکوتی ڈرامہانی کہ میانجین منظوم
 ڈرامہانی نام ۽ گرگ ۽ مارا دتی بت و ہیرکی زمانگان جبریات
 اتنت و دتی ادب ۽ بن و مڈی بزبان شیریا داستانانی جبر
 میانجین ۽ آرگی کیت۔ جبر اے نہ انت کہ بلوچی ادب ۽ تہا
 ڈرامہ ۽ بہر پیچ انت بلکہ ڈرامہانی کار بندگ رسم و رواج
 نہ بوتنگ۔ و ما اے رپک و داستان شہ دتی کرد گورہ
 ہیل کرتنگ پیشا کہ نے اے درگت ۽ اردو ڈرامہ ۽
 تاریخ ۽ سرء چشانک دیکگان آن د جبر شہ جبر ۽ در کیت۔
 اردو ڈرامہ ۽ تاریخ ۽ جن و پری دیو و بلامانی عہد بزبان
 ملکوتی ڈرامہ آنی عہد یک درشن و درفشو کین عہدے دریت۔ آزانگ
 ۽ اگن ڈرامہ آنی تہا جن و پریانی جبران مہ بوتین اتنت و
 پری و شہزادگ آنی مہر و محبت ۽ داستان مہ بوتین اتنت
 تہ ڈرامہ ناقوام گشگ بوت سبے آہستہ آہستہ ڈرامہ ۽ تامانی
 تہا بدل آیان ۽ شت و دگہ شہ ڈرامہانی تہا آرگ بوتنت

شاه جبر و کہ پمیر و جوگیانی و بزرگانی دیما آختن و شہ
 آدانی دعا و نیکیں و اہنگان اولادو دگہ کارانی بودگ۔ چش
 کہ امیر حمزہ و " نیم نکاح " و تہا بادشاہ و را زہگ نہ
 بیت۔ بادشاہ و تی وزیر و را پر یک ہیر کامل و پشاپور
 راہ دنت۔ وزیر و را را ہے نیام و یک بزرگ و دپ
 پکیت۔ وزیر و را لٹ و دنت کہ ہا دیے درختارا بجن ہرجا
 نیوگ کہ پکیت بادشاہ و را بدت اش یک و بادشاہ دت
 بوارت یکے و تی بابا و بدنت۔ اے و و بادشاہ و را
 اولاد بیت۔

اے دہین قصہ مے عہدی بلوچی قصہ آنی تہا ہم آرگ بوتگنت
 بلے آدان و ڈراماتی رنگ دیگ نہ بوتہ۔ دمیتر و یک دگہ
 ڈراماتی قصہ و کہ مے عہدی قصہ آنی تہا ہم است چش نشان
 دیگ بوتہ بزرگ لاہوری و قمر الزمان و بدورا و قصہ انت۔
 شاہ زمان عابدوں و زاہدوں و خدمت و کنت کہ شہ آلی
 دعا و برکت و قمر الزمان پیدا بیت۔ ہے و و "افسوس"

کہ میر حسین جان بلی و شنگ انت۔ ایشی تھا شاہ نغفور شاہ
 بے اولادی سبب و سک پریشان انت دشہ بزرگانی دعا
 سبب و آئی لوگ گلبدن پیدا بیت۔ اے درگت و برا درو
 بے حساب ڈرامہ آن رواج گیتہ و ڈرامہ و اے عہدی و
 شہ پہ طلسمانی ڈرامہ آنی دور کیت۔

طلسمانی ڈرامہ

طلسمانی ڈرامہ ہانی ابتدا ہم پاری الفنشن ڈرامینگ
 کلب و کرت غلاؤالدین و چراگ اے رد و اولی ڈرامہ ات او
 اے ہما ڈرامہ ات کہ اولی وار ایشر و مشینانی ذریعہ و
 شان دیگ بوت۔ مشینانی ذریعہ گزارہ کاری بزان منظر نگاری و
 اولی وار ات پیشا تماشائی وسیلہ گندسک حیران بوتنت کہ
 اے پے حساب و کتاب اے وری ڈرامہ ہانی رواج دھنی بھائی
 سی ماشر و دور دات اے ہر وہ "پاکلی والا" و نامان مشہور
 انت۔ مشینانی ذریعہ منظر نگاری اپنش مشہور بوت کہ آ
 زانگ و ہر مزین کپنی و خاطر و اے جہرالی بوت کہ آ ہم

ہے وٹین مشین بہ منڈینیت - اے جرے تھا گمانے نیت
 کہ اے کارے سرے باز زرد کلدار خرچ کاہت - بلے
 کردارانی جان ہر دخت اپنچس حظن ۽ تھا ات کہ کین غلط
 سبب ۽ زند ۽ بیرانی ۽ ترس کاہت - اے رد ۽ یک واقعہ
 پہ شما بیان کنان ، الفنسٹن کلب مشینانی ذریعہ نڈارگ پیشدارگ
 ات کہ انیزار جادوگر علاؤ الدین ۽ غیر موجودی ۽ گوں جانی مدت
 رکک آئی محل ۽ زوریت و انفریقہ ۽ بارت بلے زمزلی کوک
 ٹیلگے ۽ سندیت و ہر پتین کارکنوک کہ محل ۽ تھا نڈوک
 ات ایٹیج ۱۰ ۽ سرے کپنت و سک ٹپی بنت - ٹپی آئی تھا
 آزمانگ ۽ مشہورین کارندہ جمشید جی فرام جی میڈن - نسران داچھا
 کل ٹپی بنت تان پتگانی پتنگ درمان جاہ ۽ کپنت -
 مشینانی عہد ۽ الفریڈ ناٹک منڈل ۽ ہم مشین دنیا ۽ تھا
 مزن نام و توار پیدا کرنگ ات - آدان ۱۸۶۱ ۽ شاہزادہ شہک
 و ہے سال ۱۸۶۰ ۽ آخر ۽ " جہاں بخش " نامی لیب مشینانی ذریعہ ۽ نشان
 دات و نام اش پیدا کرنت شہ الفریڈ و الفنسٹن ناٹک آئی

کایابی ء ورنه دگه باز مزین کپنیاں طلسمانی ڈرامہاں ء دیا برگے ء
کار ء دستا گیت و اے دور تان ۱۵ سالان منت۔

مذہبی

ہر زمانگ ء دق جتائین لوٹ و پلکار بنت۔ و
مملوک ء راگوں زمانگ ء کام گیج ء جنزگ لوٹیت نہ ت
انسان پشپال بیت، مذہبی ڈرامہ ہم آناگ ء یک پکاسے
ات۔ مملوک دل شر منظم ڈرامہ، جن و پریان فقہ آن د
طلسمانی ڈرامہ آن سیر بوتگ ات اے انسان مہنی فطرت ات
کہ آند سرد ء سگیت نہ گرم ء نہ دشی ء نہ غم ونہ انسان
طلب یک شے ء تان دیر ء برداشت کرت کنت۔ وختیکہ آناگ
ء ناگی کپنیاں مملوک دل سیری و بے طی دلیت نہ آوان اے
جر مارت کہ دن مملوک تان دیر طلسمی ڈرامہ آن برداشت کرت
نہ کنت۔ اولی وار پارسی الفسٹن کلب ء مذہبی ڈرامہ لانی تجرت
کرت۔ اے نامک پکر جت کہ ہندوسیل کنوکافی تعداد شہ کلان
ذیات بلکہ ریح پے ریح ذیات بوان انت۔ تہ آوان جار پربت

کہ آجرات و آخری ہندو راجہ کرن و قصہ و ایشی
 سر و پیش داریت بلے کلب و دیما یک مزین اٹانڈ
 و مان آہت۔ ہندواں کہ اے حال اُشکت کہ پرسی آوان
 مذہبی معاملاتان دست مان دئیگا انت تہ آوان شورڈ کوکار
 بناکرت کہ ڈرامہ و تہا اما مذہبی رسم رواج نشان دیگ
 بنت۔ کہ اے آوانی اعنار سر و کاری این ٹپ و بیت
 دومی نیمگ ہندو پریس و حالت کانی واریل بنا بوت۔ نون جہ
 پہ ڈر و گیشگی ات۔ اے درگت و کنور جی ناظر دیں
 در آہت و ہندوان و سرپد کرت کہ اے صرن یک شیخ
 ڈرامہ و ایشی کردار فرضی انت دومی حبرایش کہ ایشی تہا پوج
 جبرے مان نیست کہ شہ آنی ہندوانی مذہب و سر و
 جنگ بہ بیت۔ یا آوانی دل آزاری بہ بیت۔ ہندو قرار بوت
 انت۔ دومی نیمگا آوان چون کرت کہ کلب و تہا برہمن ذکر
 داشت کہ آوان پرسی اداکاران و ہندوانی طور و طریقہ
 مذہبی رسم و رواجان شہ سرپد کرت۔ کنور جی کلین کردان

۱۰ شہ بقالانی مذہبی رسماً معلوم دارگرت ڈرامہ شیخ کنگ بوت۔
 ہندواں ۱۰ اے ڈرامہ سک پسند بوت۔ نوں حیراے چارگی
 ات کہ ہندوانی بہراہی ۱۰ مسلمانانہ تعداد ہم کم نہ ات و مسلمانانہ
 تاریخ شہ تاریخی قصہ آنی پڑانت کہ آوان ۱۰ ڈرامائی شکل ۱۰ پ
 آسان آرگ بیت ۔

مسلمانانہ مذہبی ڈرامہ

مسلمانانہ باز تاریخی ڈرامہ پیش دارگ بوت۔
 ات بے آزمائگ ۱۰ مشہورین ڈرامہ منشی پریم چند ۱۰ «کربلا»
 ات۔ مسلمانانہ ۱۰ دتی بزرگ خاصکر رسول کریم صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم ۱۰ نواسگ آنی بارو ۱۰ اے جبر پوج بہ پیرزد نہ ات
 کہ قماشہ ۱۰ دڑ ۱۰ مملوک ۱۰ را نشان دیگ بہ بنت ۔ مسلمانانہ
 دتی ہرڈ ۱۰ زور ۱۰ را جت حکومت ۱۰ سر ۱۰ زور ایش دات
 کہ آ اے ڈرامہ ۱۰ سر ۱۰ بند ایش بخت کہ چریشی مسلمانانہ
 دل آزاری بیت ۔ بے مسلمانانہ جبر ۱۰ را کس ۱۰ گوش نہاشت
 ہرچیک آدخت ۱۰ عیسائیانی حکومت ات ۔ بے مسلمانانہ دل ۱۰

لہر سرون بوت آدان دت شہ منشی پریم چند ء وئی بیرا گیت۔
 مسلمانان اے کتاب ء را دت و سہت و ہما دختان کہ منشی
 پریم چند مان بمبئی آہنگ ات۔ مسلمانان آڑ ء دژنام دات
 رود بدیش کڑت و آئی دیما سرء نف اش کڑت۔ ددی نیمگا
 مسلمانان "ہل" قلم ءو بائیکاٹ کڑت کہ آسک تہ کام بوت۔ کہیں
 ہم پریم چند ء نوٹس جاری کڑت

ہندی ڈرامے

ہندوانی مذہبی ڈرامہ ءو بیگج شہ خالصاحب
 نسران جی، ہردان جی، امام ءو ڈرامہ شکنلا بوت کہ اے
 ءو ایشیج ءو سرء پیش کنگ بوت۔ شہ اے ڈرامہ ءو دہد
 او کابراجی ءو ہرپشچند وسیتا (۱۸۴۲ء و ۱۸۴۵ء) ءو او رامان
 ایشیج ءو سرء آرگ بوتنت۔ شوق بیتاب دھلوی دت
 لکھنوی ءو ہا بھارت بنشنگ کڑت۔ قصہ مشہور انت کہ
 بیتاب ءو بنشنگ کرگین ڈرامہ ہا بھارت ءو کامیابی ہندوان
 مذہبی ڈرامہائی پیش وارگ ءو شوک و ہدک ودان ءو گیش بوت

بعض ہندوان اے جبر و سرء سک اعتراض انت کہ مسلمانان
 آدانی مذہبی ادب و نیمگا خاصین دگوش گورنہ کرتہ حالانکہ ہندوان
 مذہبی ڈرامہانی ادلی کامیابی شہ نشتر لکھنوی دیرامہانی ڈرامہ مہا بھارت
 و بناوت - ہے پیما آرام و پدموت و شکنتلا ہم مسلمانانی
 منت دارانت -

حافظ محمد عبدالہ و ۱۸۸۵ء و شکنتلا و ۱۹۹۰ء و رام بیلا
 بنشتگ کرت، نظیر کرشن اشار آفتاب اجودھیاد ہرکہ لکنا
 بنشتگ کرتگنت - شیچ و سرء فائق لکھنوی و کرشن پال
 بیلا - و دیوانہ امرتسری و آفتاب اجودھیاسک مشہور بوگنت -
 اردو زبان و مذہبی ڈرامہانی تعداد زیات ز انت طالب و
 رام بیلا، بیتاب و کرشن سدامو کرشن جنم، رادھے شیام و
 مال کرشن و کرشن ادتار مشہورین اردو ڈرامہ بوگنت -

مذہبی ڈرامہان وتی ہندو منزل دخت کہ جت تہ بنشتگ
 کنوک و کپنیانی تام و بدل کنگ و خاطر و ڈرامہان و کو بدل
 کرنگ -

تاریخی ڈرامہ

اے رء ہم بلوچی ء بار باز پء ء کینت
 چونکہ اے دخت ڈرامہ ء جند ء تاسیخ دیا انت پینت
 اول سر ء ما ڈرامہ ء جند ء جملہ تاریخ ء گندان ء ردان
 تاریخی ڈرامہانی درگت ء فرام جی کاؤس جی مہتا کہ قیصر ہند
 شوکار انت د نسران جی فارلس کہ آسر ڈنشا نپیت ء پاپور
 سیکری ات یک ادارہ جوڑ کرت کہ آئی نام ات زر اسٹرن
 ڈرامیک کلب - اے ادارہ ء تاریخی ڈرامہ آنی بیگج شہ شاہنام
 زرتنگیں خسرو شیرین نامی ڈرامہ ء کرت ، رند ء شیرین فرزاد ء
 مشہورین قصہ ایلیج ء سر ء پیش دارگ بوت - اے ہر دو ڈرامہ
 ء کرت - رند ء شیرین فرزاد ء مشہورین قصہ ایلیج ء سر ء
 پیش دارگ بوت ، اے ہر دو ڈرامہ سک مشہور بوتنت - رند ء
 دگر باز تاریخی این قصہ ایلیج ء سر ء پیش دارگ بوتنت
 اردو ء تھا تاریخی ڈرامہ آنی قحط انت - گیشترین ڈرامہ
 قصہ و نقلانی سر ء انت و آدانی تقسیم اے وڑ ء

انت۔

۱۔ مسلمان

۱۔ مسلم ہند

ب۔ اسلامی ملک

۲۔ نیم تاریخی

د۔ قصہ و حکایت

۲۔ ہندو

۱۔ تاریخی

ب۔ نیم تاریخی

۳۔ بھگت و بہادر

د۔ دیندار زابول

دکنیای یا سنساری ڈرامہ

ادا اردو ۽ تہا ڈرامہ

م کم کم ۽ گنگ ۽ کیت۔ اردو ۽ تہا سنساری یا دنیای
ڈرامہ آنی بیگج شہ زور اسٹین کلب ۽ ڈرامہ "دکھیاری پو"

ہیت۔ اے درگت ءِ دومی کار ایڑد کالیجبر ءِ کُرت کہ آئی گوی
 فرام جی آپو دست بندی کُرت کہ اردو گجراتی ءِ تھا دنیا داری
 ءِ بارو ءِ ڈرامہ بنشتگ پکنت و میٹج ءِ سرءِ پیش
 اش ہاریت شروعات آپو اے دست بندی ءِ را
 زرت۔ بے دختیکہ دکھاری بچو دگان کوہ نام و دار
 پیدا کُرت تہ فرام جی آپو دل ءِ آہت کہ ایشرا ءِ ہ
 گجراتی ءِ پترنیت۔ اے ڈرامہ ہمینکس مشہور بوت کہ دہلی
 کنپیان دق دگوش ءِ را سناری ڈرامہانی نیمکا دات۔
 کیخسرو کابرا جی ہم یک اردو ڈرامہ دنیا داری ءِ سرءِ
 بنشتگ کُرت کہ آئی نام ات " بھولی جان " سک مشہور بوت
 اے ڈرامہ ءِ تھا سوت خوری ءِ ہابت ءِ اتان دیگ
 بوتگ ات۔ اولی وار مملوک ءِ دل ءِ سوت خورانی خلات ءِ
 لہردی بوت۔ اہر ایشی پد رتن شاہ سیٹھنا " پاک ذات پرین
 تھا غلط فہمی نتیجہ ءِ شہ مملوک ءِ را شیوار کُرت کہ غلط فہمی
 ءِ یک کسانکین مشاے ءِ یک پورائیں خاوتے ءِ را برباد پران

کرت۔ ہے غلط فہمی و سرعاً یک دگر ڈرامہ و نگاہ غفلت
 پہ یک دگر ڈرامے و پیش دارگ ہتکت کہ ایشرم طالب
 بنارس پیش کرت۔ دنیا داری و بارو و ہر ڈرامہ دتی جہا
 مشہورات۔ پرچیکہ ایثانی تہا زند و تبلیس حقیقت و
 شری و دشمن آسر نشان دیگ بوت۔ آسف دتی ڈرامہ "مہتاب
 جہان" تہا خدا ترسی او ظریف ہم دتی ڈرامہ و تہا ہے معنون
 راپیش کرتکت۔ ضد و خرابی آسر و بارو و محمد شمس الدین
 "آدھا نکاح" و خلیق دھلوی کہ نیرنگ فلک نشان داشت
 دگر و حق و ملک و بارو و طالب بناری "یل و نہار"
 مملوک و چمان پاچ کرتکت۔ اسے دور ڈرامہانی خاص کر اردو ڈرامہانی
 روشن و تابناک ترین دورات۔

سیاسی ڈرامہ

اردو و تہا اولی سیاسی ڈرامہ ۱۸۹۸ء

بہا شیخ و سر و پیش دارگ بوت۔ اسے ڈرامہ پرنگی و ہندستانی
 حکومت و قانودانی بابت و ات مشہ اسے سال و یک سالے

پد "نانا صاحب" ء نام ء یک سیاسی ڈرامہ ء شیخ گنگ بے
 بے اپنشن گنگ ء کیت کہ اردو زبان ء سیاسی ڈرامہ مشہور ہوتے
 پرچیکہ تاں چل سالان سیاسی ڈرامہانی نام نشان گنگ زیات۔
 ء امراد علی لکھنوی ء دتی ڈرامہ ابرٹ بل دوارشنگ کرت۔
 سچیں ڈرامہ نشر ہوتا ات۔ برے ڈرامہ ء ہتا شہ شرم
 آخر ء ظلم و زوراکی آنی قصہ مان ات۔ بے کردارانی مکالمہ
 سک حشک و غیر دلچسپ اتنت پرچیکہ ہر مردم مکالمہ یک
 نیم تاک ء سرء تالان اتنت۔ بہر حال ء برطانیہ ء زوراک
 چیرء ہندوستانیان ء نشان دیگ ہوتے۔
 شہ اے ڈرامہ ء بیت و بیت پنج سال رند ملک
 ناپاک بے پترکی آن شکار ات۔ ہچے خاطر ء کوگیش اردو
 ہتا سیاسی ڈرامہانی ہتا قومی دلیر کہ اسنہ ء ہشتنگ
 مملوک ء را باز دست ہوت۔ اے ادلی ڈرامہ ات کہ ایشی
 ہندو مسلمانانے تپاک و یکجائی ء سرء زور پر دیگ ہوتگت۔
 دگہ ڈرامہ "ہمارا گھر" کہ شاد "ہشتنگ کرتگ مظفر جنگ یک

بقالین جن آدم ء عزت ء رکھینت روتی پناہ ء دتی محل ء
 تھا پناہ ء دنت ۔ ہے پیسہ عباسی ڈرامہ لیڈی لاجوتی ء تھا
 کدکاش ناٹھ ، جلال الدین ء رودینیت و مزین کنت سوئیکہ مسلمان
 بیت۔ اے یک اپنچین دورے ات کہ ہندو و مسلمانانی تپاک پہ
 یک و آدرگ ء سلامتی و محکمہ ء سک الہی ات پیشا اے وٹرن
 ڈرامہ اے دور ء باز بنشنگ و پیش دارگ بوتنت۔ اے
 درگت ء عزیز ہندوستان سویشی تحریک ء تھا بقال و مسلمانانی
 ہواریں سلہ و جھپڑانی نیگا اشارہ کرتگت۔ اے رو ء مولانا بشیرالدین
 مسلمانانی نمائندگ ء را کرت و چہد کرت کہ اے ہر دو گوں یک
 ر آدرگ ء یکجا و تپاک بہ بنت۔ ریاض ء مسلم پنجاری ، نیر و وطن
 اظہر ء ڈرامہ بیداری ، نورالہی و محمد عمر ء "روح سیاست" و پنڈت
 نہرو لکن سیاسی زند او سید نصیر احمد ء جہوریت و آمریت آ دور ء
 شہورین سیاسی و اصلاحی ڈرامہ اتنت۔

مسلمانی ڈرامہ | اے جبر ماشروعاتی تاکان تچک کرتگت ات

کہ ڈرامہ ۽ مترن شری ہمیش انت کہ آئی تہا معاشرہ یا شہ
 ۽ تہا یک بدی و خرابی ۽ نشان دیگ و آرٹ ۽ ذیان لگ
 سبق بریت - اصلاحی ڈرامہ آئی بندات شر - بہن جی کا
 ۽ ڈرامہ " بھول گل " دیکھنرو کابراجی ۽ ڈرامہ " نندا خانوں
 بیت - اے ہر دو ڈراہانی تہا ذالبولانی عیب گیری ۽ بدین
 ینمکا دگوش دیگ بوتگنت بلکہ اے ڈراہانی تہا اے دی
 بوتگت کہ ہما زالبول کہ شپ و روچ و گرانی عیب آئی حساب
 ۽ دست گٹ و مشکول انت - تہنا پہ وقی جند ۽ دیک
 پہ تیوگین ملک و قوم ۽ زلزل نقصان ۽ سبب بنت - شر
 ڈرامہ آن و پد بیزن مینزہ رستم و سہراب ، جمشید و فریدون
 خرد شیرین و یزد جرد ۽ دگہ بازین ڈرامہ ۽ ملوک
 را نشان دیگ بوتنت - اے کل اصلاحی ڈرامہ انت کہ ایضالی
 سماج ۽ دگہ خرابیانی نشان دیگ ۽ ابید گوں ملک و قوم ۽ ہم
 دوستی ۽ ہم سکین دیگ بوتگت -

خرابی بے راہ روی ، بدراہی و گمراہی ہر دور و زمانگ ۽ بوتگت

شراب خوری و بدکاری و خرابی و بیران کاری و سرء بازین ڈرامہ
 پیش دارگ بوتگ۔ اے درگت و " فریب فتنہ " " زہرہ و بہرام " (حافظ محمد عبداللہ) " خواب ہستی " " ترکی سور " " آنکھ کا نشہ " (آغا شاہ حشر)
 نامی این ڈرامہ انت کستا و توسیف کرذنت اے کلین ڈرامہ آنی
 تہا خاصک فریب فتنہ و آنکھ کا نشہ و تہا شراب و خرابی
 بدکاری و بی خرابین عاخبنت نشان ڈیگ بوتگنت۔

دولت خدائی نعت و دولت و پے جا خرچ کنگ ثواب و
 بے دولت و گوات و باز کم مردم سگیت۔ بے راہیں و بدکاری
 مردم شد دولت و باز نادراہ و نا ہنودگین کار و ستا کنت۔ اے خرابی
 و را ہم اصلاحی ڈرامہ آئی انچس نشان ڈیگ بوتگنت کہ انسان عبرت
 بگیت اردو ڈرامہانی تہا ایشی باز مثال گندگ کیت دھرمی بالک
 بھارتی بالک (آغا حشر کاشمیری) اد پورھے نواب ک شادی (فیاض حسین)
 ہے مضمونانی سرء بنشگ کنگ بوتگنت۔ درملکی رسم و سعاجانی نورگ
 دوتی پس و پیرکی ملکی رسم و رواجانی یہ کنگ ہم باز جابان گندگ و
 کیت کہ اے وڑین وخت بتل مشہور انت کلاگ و وقتی رینار

یہ کُرت و بگی رپتار ۽ زورگ ۽ جہد ۽ وقتی جند ۽ رپتار اشت
 و سبک ۽ لگ ات۔ اے رد ۽ "ایشائی ستارہ" (نشتنگ، اعظم)
 ۽ تہا شون دیگ بوتہ کہ زاب ہایوں شہ ولایت ۽ پدی وقتی ملک
 کیت و سریت۔ آئی و لاکیت کہ آ وقتی ملک ۽ چو ولایتی
 ملکانی پیماداریت۔ اے کار ۽ شروعات آشہ وقتی پردہ دارین لوگ بانگ
 ۽ کنت و لوٹیت کہ آ انگریزانی وڑ ۽ وڑ بیت و بگردیت
 پردہ دارین لوگ بانگ اے گشتن ۽ رد کنت ایسی آسر ایس
 بیت کہ زاب وقتی دل جوزگ ۽ پورا کنگ ۽ خاطر ۽ یک
 نوک فوبتین فیشتی این جنین عاروس کنت و عانجت ۽ نامرای
 و ناتپاک ۽ کیت ۽ سر بیت۔ زالبولانی بے جاہین فیشتن ۽ بابت
 ۽ ڈاکٹر عابد حسین "پردہ غفلت" ۽ سر حال ڈرامہ نشتنگ کرتگ۔
 شر لکھنوی ۽ "میوہ تلخ" و عبدالماجد دریا بادی ۽ وقتی "زدپشیمان"
 ڈرامہ آئی بنا جاہین مردد دانشگین جینا آدم عاروس ۽ خرابین عانجت
 ۽ بارو ۽ نشتنگ کرتہ اصلی این و دل دوستی ۽ بارو ۽ آفا محمد شرن
 تریاہٹ "نقی حسین و ہیرالال صفائی کی دیوی و بن دیوی ڈرامہ

ہنٹنگ کرتی تھی۔ ایڈیٹر کا حشر (مولانا ظفر علی) ء تہا ایڈیٹر بڑا
 شوکار ء عبرتناکین زند، آں ذمہ داری و مال کم دستی ء نمشہ کشگ
 بو تہ۔ ہے ہم محمد احمد و قی ڈرامہ چالاک دکیل ء تہا یک چالبازین
 دکیل ء ردکاری و ریپنگ و پگ و درگ داستان ء را بیان کرتے۔
 زند ء کجام پہنات انت کہ آڑ ء پہ مملوک ء ہم پاجی پاش
 کنگ و نشان دیگ نہ بو تہ۔ مزین مزین و نامی این اردو قلمکاران
 و قی دتی دس و بود ء سر ء ہر ہدی و بیرونی ینمگا مملوک ء دنگوش
 ء را گور کنگ ء جہد و کوششت ء را کرتے۔ محمد افضل الرحمن و
 ڈاکٹر اشتیاق حسین قریشی ء اصلاحی ڈرامہ بلندی ہما ادیرمان سرات
 کہ اود ء انسانی زند ء ہر پہنات پہ ہوتی گندگ بیت۔

تبلیغی ڈرامہ

اردو تہا تبلیغی ڈرامہ ہانی کمی انت۔ ایسی سبب ایس
 انت دگر یورپی زبانانی دڑ ء اردو ء تہا تبلیغی ڈرامہ ہانی سرکار کنگ
 نہ بو یگ۔ اے درگت ء شیخ بڈھن "آثار قیامت" ء تہا
 قیامت بارو ء پیش گوئی کرتے۔ ایسی تہا یک انجین مردے نشان

دیگ بوی که آن دل را شیطان دنی پنهانگ و کنگ و کوشش
 و کنت و شیطان آثر و دنی راه و سر و دور دیگ و کنگ و کوشش
 جهد و کنت - بے اے مزین و لیں محکم ایمانین مرد شه دنی کنگ
 و اے جبر و سهر و کنت که آثر و دنیای طما و للہ عزت
 بکہ آدی حال و سر و دش انت و دنی دخت و گون یاد خدا
 و عبادت الہی و گوازیبیت - آئی ایمان انت که انسان و اگر
 ایمان محکم بہ بیت و آثر و شیطان شه نیکیں را و ردرات
 نہ کنت -

دشت دلجوی ہے پلاٹ و را بنیات جرح کر و ڈرامہ و دت
 ابلیس و تھا نشان داتہ کہ خداوند تبارک و تعالی شیطان
 را ایکس اختیار دیگ و باوجود انسان و را آزات و دت
 مختار کر و - اگن آمہ لویت و شیطان پرح بیم آثر و شه حق و
 ماہ و ردرات نہ کنت و شیطان جند شکست و پردش وارت - بے
 مردم کامل سر خرد کامیاب بیت تمیغی ڈراہانی تھا رونق و درام
 تم لمان، ظریف و مک تبلیس مراد لکھنوی و آپ ابلیس و کلا

چراغ اور قلمکار نازان ء ڈرامہ خاک مینا ء تھا شیطان ء کاتانی
 نشان دیگ بوتگنت۔ اے ڈرامہ آنی تھا گتگ بوتگ کہ شیطان
 کمزور دلیں مردمان چہ پیس مال و دولت ء لاپچ ء دنت و دتی
 آہنی پنچگان پھیلا کابیت دتی کلام جوڑ کنت و دتی توگیں خباثت و
 گندگ عشق دتی جوڑ کرتگیں کلامین مردے ء ذریعہ تالان کنت۔ تبلیغی ڈرامہ
 نوبانی تھا سردار جعفری ء ڈرامہ یہ کس کا خون ہے و دگہ سے گنڈین
 ڈرامہ بنشنگ کرتگ۔

مشکولی و مزاحیہ ڈرامہ | مشکولی ڈرامہ نویسی یک مشکلیں فن ہے

ظاہر ء اردو ء تھا مزاحیہ نوبانی تعداد: بزرگے بربرانت۔ اے رد ء
 عظیم بیگ و بیگ چغائی و شوکت تھانوی دتی قلمان ء کارمرز
 کنگ چغای دتی مزاحیہ ڈرامہ " مرزا جنگل " ء تھا واجد علی شاہ
 و انگریزانی جنگ ء نقشہ ء را پ مزاح ء دث ء کشتہ خلیل احمد
 صدیقی ء لہتیں ناکامیں مزاحیہ ڈرامہ بنشنگ کنگ ء جہد ء را

گوئڈکیں ڈرامہ

دراصل ءے اے کتاب کر کھینے دیا

انت ایسی ہوا گوئڈکیں ڈرامہ آنی باردا - جبرو حال کنگی ات - بے اتنہ
 ما ڈرامہ ۽ کسانین مشکل انت - پیشا ما ڈرامہ ، ڈرامہ تاریخ
 ترقی ۽ بابت ءے ۽ ۽ چم سیریا بحث تران کنگ ءے و ۽
 گوئڈکین ڈرامہ ۽ نیمکا دگوش گورکناں گوئڈکین ڈرامہاں ءے پار
 بہان تقسیم کنگ بیت -

(۱) گوئڈکیں لیب

(۲) یک ایکٹ ۽ ڈرامہ (بزان ہما ڈرامہ کر آشر یک نڈارگ
 یا جہے بنا ۽ بیت و ہے جاہ و نڈارگ ۽ سرء گوں جتائیں
 کرداران توام ۽ بیت)

(۳) اسکولی ڈرامہ

(۴) ریڈیائی ڈرامہ

۱۔ گوئڈکیں ڈرامہ

عورتیں " باز شرانت ایشی تہا پنج گونڈین ڈرامہ انت " ارد
تہا یازدہ ڈرامہ انت -

ذراہلی د محمد عمر ۽ گونڈین ڈرامہ شہ درملکی زبانانی ڈرامہ آنی
زرگ بونگت " پنجم مهم " باز دش کنگ بوتہ چودھری سلطان
ریڈیائی ڈرامہ وتی جواب وت انت - آئی دوازدہ ڈرامہ آنی محمد
گون چودھری سلطان ۽ ڈرامہ آنی نام شنگ بوتہ شہ ایشان
نہ ڈرامہ ہندوستان ۽ سلطانانی بارو ۽ انت - حکیم محمد یوسف
عشرت رحمانی علی سردار جعفری سبط حسن د ڈاکٹر رشید جہان م
گونڈین ڈرامہ بنشنگ کرنگت -

یک ایک ڈرامہ

اردو ۽ تہا اے وٹیں ڈراہانی کمی
انت - ایشان تہا باز شرشرین انت باز خرابین محب حسین پیرین
نواب ۽ عاروس (بوڑھے نواب کی شادی) سرحال باز شرین
ڈرامہ ۽ بنشنگ کرنگ کہ موجودین حالتانی سر ۽ ترندین شگانے
و پیگورے ۽ کارونت - اے ڈرامہ ۽ تہا یک پیرین مردے

راٹن یک کاسکین بکے ء مہر دوستی ء تہا گر پتار نشان دیگ

رت کے مکہ ہمارے آدے تہا عار عاثر حصہ نہ ڈرامہ بے جواب
انت - دومی ڈرامہ نویانی تہا کہ تادان یک ایکٹ ء ڈرامہ نوشتگ

کرتگ۔ انت آغا محمد حسن، انسر میرٹھی ذہرہ بیگم ء نام ہوار انت

اسکولی ڈرامہ

اسکول ہما ادارہ - دوانگ جاہ انت کہ شہ

اے جاہان زند ء ہر بہرے ماہر پختہ کار در کائنات، سائنس نات

ڈاکٹر، پائلٹ، سیاستدان ازم کار کسبکار - اسکول ذہنگانی ادلی

این ہیل جاہ انت کہ انا ذہگ دوانگ و زمانگ ہیل کفنت۔

بے انوزے جبرے کہ سے نیمگا باز کم دگوش دیگ بوتہ۔

باند انت کہ استاذ خاص کہ ہیل کاریں استاذ اے نیمگا دگوش

بیت - کہنن زمانگ ء دپترانی پش و پول ء پیدا در بیت کہ

محمد عبدالغفار مہولی ء کم و گیش شش اسکولی ڈرامہ نوشتگ کرتگ

سید اسد اللہ کاظمی ء ڈرامہ پریم کی جیت باز شہین ڈرامہ ء

اے رد ء عبدالمجید بھی ء ڈرامہ مٹی کے کھلونے باز شرارت

ڈراما

شہ شیخ ء اصل جانتا۔ شیخ ء سرء کردار دتی جذبہ
 ہزارنی ہمراہی گوں دتی چہرگ ء بدلی دشدلی کارگپت آڑ
 گندگ گندت بے ریڈیائی ڈرامہ آنی تہا کردار ء را تہنا
 دتی آواز ء کار لگی پکیت ۔ بے بیم ریڈیائی ڈرامہ آنی
 ہم کم و ہاز جتا انت ۔ ریڈیو ڈرامہ نویسانی تہا کرسن چہر
 منٹو ، شوکت تھانوی ، فضل حق قریشی و دگر کہنیں قلمکاران
 پے ریڈیو ء ڈرامہ نویس ء بندت ء را کرت دختیکہ مروجی دہا
 ء ہزاران قلمکار دیا آہگت۔

اردو ڈرامہ تاریخ مارا معلوم بوت زن مالے حبسری
 گیشینت کہ مے ادب ء تہا ڈرامہ شہ شہودنات شیری
 داستانانی صورت ء موجود انت ۔ بے ایشان شیخ ء سرء
 آرگ و ڈرامائی شکل ء آرگ ء کار تنگہی دستا گرگ نہ بوت
 بوچستان ء شہ اسکولانی اہتن ء پد کہ سکولانی تہا طالب

آن گوئین گوئین ڈرامہ پیش داشت اے ذات آدانی نہا
 آہت کہ اے دین لیب ہم بوت کنت - آہت آہت
 نہ سکوان در آیان ڈرامہ تان عام مملوک عہ سرلوان شت
 وختیکہ بلوچی زبان مہتاک و حاکک شنگ بودگ بنا بوتنت
 تہ بلوچی قلمکاران کسانک و کسانکین قصہ بنشتگ کنگ بنا
 کُرت بے بلوچی عہ ڈرامہ آنی بندی و کمال شہ ریڈیو
 آحتن و بلوچی پردگراانی بیگیجی عہ بوت - رند تر عہ بلوچی نہا
 ہر دین ڈرامہ منظوم - ڈرامہ ، تاریخی ڈرامہ ، روحانی ڈرامہ ، سیاسی
 ڈرامہ ، مذہبی ڈرامہ تاریخی ڈرامہ ، دنیا داری ڈرامہ ، مشکولی ڈرامہ
 ڈرامہ و اصلاحی ڈرامہ ہر دین ڈرامہ مے شہ نویں آن بنشتگ
 کنگ بنا کُرت -

بشیر احمد بلوچ و بنشتگ سرنگیں ڈرامہ شیرین دستین تن پڑے
 مہرچ مہلگ و دل عہ بخش ات -

ان اللہ لکھی عہ بلوچی ڈرامہ آنی دیبا برگ عہ خیرینین کارے
 کنگ - آنی بنشتگ سرنگیں ڈرامہ دروانگ ، سہ ، نو ، من تراکما

دوست و دگر بازم مشہور - برونگت -

ہے دگر عطاشار و روبرج کجا بر شنگ انت - محراب نمان
شہید نامی این ڈرامہ انت - عوٹ بخش صابر و مہرک ، کریم
دستی و کواس و مزین نام و توار پیدا کرتگت شہ ۱۹۵۶ء و سلمان
بلوچی شہ زینان اے نیمکا پیلوئیں دگوش گور کرتگت -

مک محمد طوقی و اکو ، علم خان مینگل و جہندم اے گل بے
دوران و بنشنگ کرتگیں ڈرامہ انت - دگر ڈرامہ نویانی تھا عبدالمکرم
بلوچی ، محمد خان مرزا ، منی چند و رقی چار پرخ ڈرامہ ہم
بمرد سیلان انت - بے شہ گوستگیں نہفت سالان و رپدلے
ینکا تمامین قلمکاران دق آن داشتگ حالانکہ مردچی و بانڈ و
مردین آسودگی انت ریڈیو ، ڈرامہ و ماہتاک و مالتاک انت
جواین مزد و زر ہم رسیت بے ادب و اے ہر روبرج و روبرج
نذر بران روت - شہ اے گلئیں شہ نویان بازیانی قلم ماں
سیاست و دوزو مجان کارانت بازم رقی تلمان و دپتری بوزو
جہلان کارمز کنگ و انت بازم رقی تلمان و دپتری بوزو

کٹ و گٹو انت نفس و نفسی و درر : نوبت انت سے اب
 و زبان و تہا چھی و کمی نیست سے زبان اپنچو پور میرات
 کہ جنی کہ باچپان و کو و میدان شہ زبیر زبہنی دولت - بے
 ابشان کارگرف ویا برگ قلمکارانی ذمہ و کو پگان انت - ایگس شیرن
 دارستان کہ سے زبان و است بلکہ دگر زبانے و عمر بیت ہر داستان
 دتی باہر و یک ڈرامہ و شہ سے داستان چاچی و ڈرامہ
 آئی شکل آرگ بوگنت - چش کہ لہ و گراناز و حانی شہ مرید و بیہرہ
 بے شہ سے لببتین و کار پہلو نہ بیت - بلکہ نزی ایٹش انت کہ
 سے شیرن داستان کار مرہ بنت پرچہا کہ نیگی ایٹان و یکہا
 لگ و کتابی صورت و چاپ و شنگ کٹ نہ بوگنت سے
 رد و کو باز کار ریڈی و کرتہ کہ آئی داستان مسترین ہرے
 شہ گوشندہ آن کہ آدان و زبانی یاد انت ریکٹ کرگنت -
 نہ و خدا مکت شہ مرید بلیدی و فیض ممد بلوچ و ہیرانی سے
 درتین داستان گون آدان گل بنت - دومی نیہگا کہننن زمانگ و
 لہری ماتاک "دنا" ہم سے رد و کوگیش کار کرگنت و فون

پہنکی بلوچی زبانگ ء یک۔ مضموبہ تہنہ کہ ایشی رو ء نوکین
 قلم کارو نویسوک آن دارڈیک بیت د ماہ ء سر ء یک دور
 نوکین ڈرامہ شنگ کنکا انت۔ ما اے رو ء تنگی تہ اندگ
 زبان سک پد ء بن۔ بلکہ با جاہ ء آن کہ یک زبانگ ء
 نھنو دانتت کہ آدان دق زبان ء یا مذہب ء ارد
 ء ہرچی شون ڈیگ ء را ایر جت۔ حالانکہ آدان جند ء
 زبان و مذہب و تاریخ ء ارد ء بہاری د سرپاری قصہ
 سیٹھ کنگ بوتنت۔ ماہم ہے۔ خیالانی تہا کپتگ آن کہ بلوچی ء
 ڈرامہ مہ بیت فلم مہ بیت۔ ادب ء را آدرتہ گون سیات
 ء ہوار کرتہ۔ حالانکہ ادب ء سر ء ہرچی کہ کار کنگ بیت
 ستاد سفت کرذیت۔

بھاری مطبوعات

قیمت	مصنف کا نام	نام کتاب	نمبر شمار
۱۰/۰۰	محمد حسین عنقا	سکستان سعدی	۱
۲/۰۰	عنوت بخش صابر	ڈیہی دستاغ	۲
۸/۰۰	عطا شاد	گشین شاعری	۳
۲۰/۰۰	میر مٹھا خان مری	رحم علی مری	۴
۶/۰۰	عنوت بخش صابر	ملگزار	۵
۵/۰۰	شیر محمد مری	بلوچی زبان و ادب تاریخ	۶
۴/۰۰	عنوت بخش صابر	چاچ و بند	۷
۸/۰۰	عنوت بخش صابر	زحم و زیمیر	۸
۱۵/۰۰	آغا میر نصیر خان	بلوچی کارگوٹنگ	۹
۱/۵۰	ٹی جے ماپر - عبدالرحمن براہوئی	عہدی شاعری	۱۰
۱/۰۰	ملک محمد رمضان	دیگی راہ بند	۱۱
۳/۰۰	محمد اسف گچی	گوناپ	۱۲
۵/۰۰	پیر محمد زبیرانی	کریم سعدی	۱۳
۲۰/۰۰	میر گلزار خان مری	گوشتن	۱۴
۵/۰۰	محمود خان مری	راج راہ بند	۱۵
۱۵/۰۰	اکرم صاحب خان	یات و سوغات	۱۶
۲/۰۰	فاطمہ مینگل	زنگ ردوم	۱۷
۳/۰۰	میر مٹھا خان مری	ڈیہی صوت	۱۸
۲/۰۰	محمد عمر بلوچ	لوگ جاہی کبکاری	۱۹

بلوچے اکیڈمی کوئٹہ